

ΤΖΟΝΑΘΑΝ ΦΡΑΝΖΕΝ

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ΤΙΤΛΟΣ ΤΟΥ 2021 ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΕΝΤΥΠΑ

Financial Times, Newsweek, Publishers Weekly,

The Telegraph, TIME, The Washington Post

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση – Επίμετρο: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Σταυροδρόμια**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Crossroads

Από τις Εκδόσεις Farrar, Straus and Giroux, Νέα Υόρκη, 2021

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Jonathan Franzen

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ – ΕΠΙΜΕΤΡΟ: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Κασαπίδης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Gretchen Achilles

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Jonathan Franzen, 2021

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2022, 8.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4286-0

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4287-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκν 13-15, 106 78 Αθήνα 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΤΖΟΝΑΘΑΝ
ΦΡΑΝΖΕΝ

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ

Μετάφραση - Επίμετρο: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν επίσης:

Η εικοστή έβδομη πολιτεία, 2012
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Κραδασμοί, 2014
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Αγνή, 2016
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Οι διορθώσεις, 2017
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Ελευθερία, 2019
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Το τέλος του τέλους της Γης, 2020
μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

Στην Κάθι!

Ο συγγραφέας είναι ευγνώμων στους Will (“I Think This Answers Your Question”) Akers, John Chetkovich και Anna Paganelli για τη βοήθειά τους στον έλεγχο των πραγματολογικών στοιχείων.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ο ουρανός, που κοβόταν από τις δίχως φύλλα πια βελανιδιές και φτελιές του Νιου Πρόσπεκτ, ήταν γεμάτος από μια υγρή υπόσχεση –δύο γκριζωπά μετωπικά συστήματα να συνωμοτούν για να προσφέρουν χιονισμένα Χριστούγεννα–, όταν ο Ρας Χίλντεμπραντ έκανε τις πρωινές του γύρες με την Plymouth Fury, το στείσον βάγκον του, για να επισκεφτεί κατάκοιτους και γέροντες ενορίτες. Ένα μέλος του εκκλησιάσματος, η κυρία Φράνσις Κοτρέλ, είχε προθυμοποιηθεί να τον βοηθήσει να μεταφέρει δώρα και κονσέρβες στην Κοινότητα του Θεού εκείνο το απόγευμα, και μολονότι ήξερε ότι μονάχα ως πάστοράς της είχε το δικαίωμα να αγάλλεται από τούτη την πράξη της ελεύθερης βούλησής της, δε θα μπορούσε να ζητήσει καλύτερο δώρο Χριστουγέννων από το να περάσει τέσσερις ώρες μόνος μαζί της.

Μετά την ταπείνωση του Ρας πριν από τρία χρόνια, ο πρεσβύτερος ιερέας της εκκλησίας, ο Ντουάιτ Χέφλε, είχε αυξήσει τις επισκέψεις που όφειλε να κάνει ο αναπληρωτής ιερέας. Τι ακριβώς έκανε ο Ντουάιτ με τον ελεύθερο χρόνο που του εξασφάλισε έτσι ο Ρας, πέρα από το να παίρνει πιο συχνά άδεια και να δουλεύει τον από πολύ καιρό αναμενόμενο τόμο του με λυρική ποίηση, δεν ήταν σαφές στον Ρας. Πάντως, εκτίμησε το πώς τον καλοδέχτηκε η ακρωτηριασμένη κυρία Ο'Ντουάιερ, κατάκοιτη από βαρύ οίδημα σε ένα κρεβάτι νοσοκομείου εκεί όπου ήταν άλλοτε η τραπεζαρία της. Εκτίμησε τη ρουτίνα της παροχής υπηρεσιών ιδίως σε εκείνους που, σε αντίθεση με αυτόν, δε θυμούνταν το παραμικρό απ' όσα συνέβησαν πριν από τρία χρόνια. Στο γηροκομείο στο Χίνσντεϊλ, όπου οι ανάκατες μυρωδιές από τις γιορταστικές γιrolάντες στα πεύκα και τα γεροντικά κόπρانا του θύμισαν υπαίθρια αποχωρητήρια στην ορεινή Αριζόνα, έδωσε στον Τζιμ Ντέβερο το καινούργιο λεύκωμα των μελών της εκκλησίας που χρη-

σιμοποιούσαν σαν αφορμή για συζήτηση και τον ρώτησε αν θυμόταν την οικογένεια Πάτισον. Για έναν πάστορα που τον κατέκλυζε το πνεύμα της Δευτέρας Παρουσίας, ο Τζιμ ήταν ιδανικός έμπιστος, μια πηγή των ευχών όπου το κέρμα που έριχνες δε θα αντηχούσε ποτέ χτυπώντας στον πυθμένα.

«Πάτισον», είπε ο Τζιμ.

«Είχαν μια θυγατέρα, τη Φράνσις». Ο Ρας έγειρε πάνω από το αμαξίδιο του ενορίτη και του έδειξε τη σελίδα με τα Κ. «Τώρα έχει το όνομα του συζύγου της – Φράνσις Κοτρέλ».

Ποτέ δεν ξεστόμιζε το όνομά της στο σπίτι, ακόμα κι αν ήταν κάτι φυσιολογικό, φοβούμενος αυτό που ίσως διέκρινε η σύζυγός του στη φωνή του. Ο Τζιμ έσκυψε πιο κοντά στη φωτογραφία της Φράνσις και των δύο παιδιών της. «Ω... η Φράνι; Τη θυμάμαι τη Φράνι Πάτισον. Τι απέγινε;»

«Γύρισε στο Νιου Πρόσπεκτ. Έχασε τον άντρα της πριν από ενάμιση χρόνο – τρομερό. Ήταν πιλότος δοκιμών στην Τζένεραλ Νταϊνάμικς».

«Πού είναι τώρα η Φράνι;»

«Γύρισε στο Νιου Πρόσπεκτ. Τώρα λέγεται Φράνσις Κοτρέλ». Ο Ρας έδειξε τη φωτογραφία της και επανέλαβε: «Φράνσις Κοτρέλ».

Θα τον συναντούσε στον χώρο στάθμευσης της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης Εκκλησίας στις δύο και μισή. Σαν αγόρι που αδημονούσε να έρθουν τα Χριστούγεννα, έφτασε εκεί στη μία παρά τέταρτο και έφαγε το πρόχειρο γεύμα του στο αμάξι. Τις κακές του μέρες, και ήταν πολλές τα τελευταία τρία χρόνια, κατέφευγε σε μια περίπλοκη παράκαμψη –έμπαινε στην εκκλησία από την αίθουσα τελετών, ανέβαινε μια σκάλα, διέσχιζε έναν διάδρομο με ντάνες από αντίτυπα καταργημένων Ύμνων Προσκυνητών, έναν αποθηκευτικό χώρο με αναλόγια και μια φάτνη που τελευταία φορά την έστησαν πριν από έντεκα Χριστούγεννα, ένα μπάχαλο από ξύλινα πρόβατα κι έναν πράο ευνουχισμένο ταύρο γκρίζο από τη σκόνη, για τον οποίο αισθανόταν μια σιωπηλή αδελφοσύνη, και μετά κατέβαινε μια στενή σκάλα όπου μόνον ο Θεός μπορούσε να τον δει και να τον κρίνει και έμπαινε στο ιερό από τη «μυστική» πόρτα στην ξυλεπένδυση πίσω από την Αγία

Τράπεζα, και στο τέλος έβγαινε από την πλαϊνή είσοδο του ιερού— ώστε ν' αποφύγει να περάσει από το γραφείο του Ρικ Άμπροουζ, του διευθυντή προγράμματος των νέων. Οι έφηβοι που συνάζονταν στο χολ ήταν πολύ μικροί για να δουν με τα ίδια τους τα μάτια την ταπείνωση του Ρας, αλλά σίγουρα ήξεραν την ιστορία της, και ο Ρας δεν μπορούσε να κοιτάξει τον Άμπροουζ δίχως να προδώσει την ανημπόρια του να ακολουθήσει το παράδειγμα του Σωτήρος και να τον συγχωρέσει.

Σήμερα, μολαταύτα, ήταν μια πολύ καλή μέρα και οι αίθουσες της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης ήταν ακόμα άδειες. Πήγε κατευθείαν στο γραφείο του, πέρασε χαρτί στον κύλινδρο της γραφομηχανής του και αναλογίστηκε το έγγραφο ακόμα κήρυγμά του της Κυριακής μετά τα Χριστούγεννα, τότε που ο Ντουάιτ Χέφλεθα είχε άδεια και πάλι. Βολεύτηκε στην καρέκλα του και έστρωσε τα φρύδια του με τα δάχτυλά του, τσίμπησε τη γέφυρα της μύτης του, αγγίζοντας ένα πρόσωπο που ταγωνιώδη χαρακτηριστικά του όπως έμαθε πολύ αργά ήταν ελκυστικά σε πολλές γυναίκες και όχι μόνο στη σύζυγό του, και φαντάστηκε ένα κήρυγμα για τη χριστουγεννιάτικη αποστολή του στο Σάουθ Σάιντ. Κήρυττε πολύ συχνά για το Βιετνάμ, πολύ συχνά και για τους Ναβάχο. Το να εκφέρει θαρραλέα, από τον άμβωνα, τις λέξεις *Η Φράνσις Κοτρέλ κι εγώ είχαμε το προνόμιο*—το να προφέρει το όνομά της ενόσω εκείνη καθόταν και άκουγε από την τέταρτη σειρά των στασιδίων, ενώ τα μάτια του εκκλησιάσματος, ενδεχομένως φθονερά, τον συνέδεαν με αυτήν— ήταν μια απόλαυση, φευ, αποκλεισμένη από τη σύζυγό του, η οποία διάβαζε τα κηρύγματά του εκ των προτέρων και θα καθόταν επίσης σε ένα στασίδι και δεν ήξερε ότι η Φράνσις θα τον συναντούσε σήμερα.

Στους τοίχους του γραφείου του υπήρχαν αφίσες με τον Τσάρλι Πάρκερ και το σαξόφωνό του, τον Ντίλαν Τόμας και το τσιγάρο του· μια μικρότερη φωτογραφία του Τόμας Μέρτον κορνιζαρισμένη μαζί με ένα φυλλάδιο για την εμφάνιση του Μέρτον στην Εκκλησία Τζάντσον το 1952· το δίπλωμα του Ρας από τη Βιβλική Ιερατική Σχολή στη Νέα Υόρκη· και μία μεγεθυμένη φωτογραφία μ' αυτόν και δύο φίλους Ναβάχο στην Αριζόνα, το 1946. Δέκα χρόνια πριν, όταν είχε γίνει αναπληρωτής

ιερέας στο Νιου Πρόσπεκτ, αυτές οι τεχνηέντως επιλεγμένες διακηρύξεις ταυτότητας είχαν απήχηση στους εφήβους που η πορεία τους προς τον Χριστό ήταν μέρος του λειτουργήματός του. Αλλά στους πιτσιρικάδες που τώρα συνάζονταν στις αίθουσες της εκκλησίας με τα παντελόνια-καμπάνα τους και τις σαλοπέτες τους, με τις μπαντάνες τους, δε σήμαιναν παρά μονάχα αναχρονιστικότητα. Το γραφείο του Ρικ Άμπρουουζ, του άντρα με τα κυματιστά μαύρα μαλλιά και το στιλπνό μαύρο μoustάκι Φου Μαντσού, είχε μιαν ατμόσφαιρα παιδικού σταθμού, οι τοίχοι και τα ράφια του ήταν τίγκα στις γεμάτες οίστρο ζωγραφιές των νεαρών μαθητών του, τις όλο νόημα πέτρες και τα ξασπρισμένα οστά και τα περιδέρμια από αγριολούλουδα που του είχαν δωρίσει, τις αφίσες για φιλανθρωπικές συναυλίες που δεν είχαν καμία αναγνωρίσιμη σχέση με οποιοδήποτε θρήσκειο γνώριζε ο Ρας. Μετά την ταπείνωσή του είχε λουφάξει στο γραφείο του και οδυρόταν ανάμεσα στα ξεθωριασμένα τοτέμ μιας νιότης που κανένας δεν έβρισκε ενδιαφέροντα πια εκτός απ' τη γυναίκα του. Και η Μάριον δε μετρούσε, γιατί ακριβώς η Μάριον τον είχε μνήσει στη Νέα Υόρκη, η Μάριον τον είχε ερεθίσει με τον Μέρτον και τον Πάρκερ και τον Τόμας, η Μάριον τον είχε ενθουσιάσει με ιστορίες των Ναβάχο, και τον είχε παρακινήσει να αναλάβει το λειτούργημα του ιερέα. Η Μάριον ήταν αξεχώριστη από μια ταυτότητα που είχε αποδειχτεί ταπεινωτική. Και είχε χρειαστεί η Φράνσις Κοτρέλ για να την αποκαταστήσει.

«Ω, Θεέ μου, εσύ είσαι;» είχε πει στην πρώτη της επίσκεψη στο γραφείο του, το περασμένο καλοκαίρι, καθώς κοίταζε τη φωτογραφία από τον καταυλισμό των Ναβάχο. «Μοιάζεις σαν τον Τσάρλτον Ίστον νέο».

Είχε έρθει στον Ρας για ψυχολογική υποστήριξη στο πένθος της, άλλο ένα μέρος του λειτουργήματός του και όχι το αγαπημένο του, μια και η πιο σοβαρή απώλειά του έως τότε ήταν ο Σκίπερ, το σκυλάκι της παιδικής του ηλικίας. Ένωσε ανακούφιση όταν άκουσε ότι το χειρότερο παράπονο της Φράνσις, έναν χρόνο μετά τον τραγικό θάνατο του συζύγου της στο Τέξας, ήταν μια αίσθηση κενού. Στην πρότασή του να ενταχθεί σε μιαν από τις

ομάδες γυναικών της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης, εκείνη κούνησε αρνητικά το χέρι της. «Δεν πρόκειται να πηγαίνω για καφέ με τις κυρίες», είπε. «Ξέρω ότι έχω ένα αγόρι που θα πάει στο λύκειο, αλλά είμαι μόλις τριάντα έξι χρόνων». Πράγματι, δεν είχε κοιλιά, δεν είχε ζάρες, δεν είχε ρυτίδες, ήταν μια οπτασία ζωτικότητας σ' ένα εφαρμοστό αμάνικο φόρεμα, με μαλλιά φυσικά ξανθά, κομμένα αγορίστικα, με χέρια αγορίστικα μικρά και αρμονικά. Ήταν φανερό στον Ρας ότι θα ξαναπαντρευόταν μάλλον σύντομα –ότι το κενό που ένιωθε ήταν πιθανόν κάτι περισσότερο από απουσία συζύγου–, αλλά θυμήθηκε τον θυμό του όταν η μητέρα του τον είχε ρωτήσει σχεδόν αμέσως μετά τον θάνατο του Σκίπερ αν ήθελε άλλο σκυλάκι.

Υπήρχε, είπε στη Φράνσις, μια συγκεκριμένη ομάδα γυναικών διαφορετική από τις άλλες, υπό την καθοδήγηση του ίδιου του Ρας, που συνεργαζόταν με την αδελφή εκκλησία της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης στο υποβαθμισμένο κέντρο της πόλης, την Κοινότητα του Θεού. «Δε συναντιούνται για καφέ οι κυρίες», είπε. «Βάφουμε σπίτια, σκουπίζουμε, μαζεύουμε σκουπίδια. Πηγαίνουμε ηλικιωμένους στα ραντεβού τους, βοηθάμε παιδιά στα μαθήματά τους. Το κάνουμε κάθε δεύτερη Τρίτη, όλη την ημέρα. Και, επίτρεψέ μου να σου πω, αδημονούμε γι' αυτές τις Τρίτες. Είναι ένα από τα παράδοξα της πίστης μας – όσο πιο πολύ προσφέρεις στους λιγότερο ευνοημένους από την τύχη τόσο πιο πολύ πλήρης αισθάνεσαι εν Χριστώ».

«Πολύ εύκολα αναφέρεις το όνομά Του», είπε η Φράνσις. «Πηγαίνω στην κυριακάτικη λειτουργία εδώ και τρεις μήνες και ακόμα περιμένω να αισθανθώ κάτι».

«Δε σε έχουν καν συγκινήσει τα κηρύγματά μου».

Εκείνη κοκκίνισε λιγάκι, της πήγαινε. «Δεν εννοώ αυτό. Έχεις ωραία φωνή. Μόνο που...»

«Ειλικρινά, είναι πιο πιθανό να αισθανθείς κάτι μια Τρίτη παρά μια Κυριακή. Κι εγώ θα προτιμούσα να είμαι στο Σάουθ Σάιντ παρά να κάνω κηρύγματα».

«Νέγρικη εκκλησία είναι;»

«Εκκλησία μαύρων, ναι. Η Κίτι Ρέινολντς είναι η συντονίστριά μας».

«Τη συμπαθώ την Κίτι. Την είχα στο μάθημα της αγγλικής φιλολογίας».

Και ο Ρας συμπαθούσε την Κίτι, αν και διαισθανόταν ότι ήταν κάπως δύσπιστη απέναντί του, αρσενικός καθώς ήταν· η Μάριον τον είχε παρακινήσει να σκεφτεί ότι η Κίτι, που δεν είχε παντρευτεί ποτέ, ήταν ενδεχομένως λεσβία. Ντυνόταν σαν ξυλοκόπος στα ανά δεκαπενθήμερο ταξίδια της στο Σάουθ Σάιντ και δεν άργησε να γίνει κτητική προς τη Φράνσις, επιμένοντας να διανύσει και τις δύο διαδρομές μαζί της παρά με το στείσον βάγκον του Ρας. Κι αυτός, λαμβάνοντας υπόψη τη δυσπιστία της, άφησε ελεύθερο το πεδίο στην Κίτι και περίμενε τη μέρα που θα ασθενούσε και δε θα ήταν διαθέσιμη.

Την Τρίτη μετά την Ημέρα των Ευχαριστιών, ενώ μια παγωνιά που προμήνυε γρίπη απλωνόταν παντού, μόνο τρεις κυρίες, χήρες όλες, είχαν παρουσιαστεί στον χώρο στάθμευσης της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης. Η Φράνσις, μ' έναν καρδό μάλλινο κυνηγετικό σκούφο σαν αυτόν που φορούσε ο Ρας όταν ήταν μικρό παιδί, πήδησε στη θέση του συνοδηγού της Fury του και άφησε τον σκούφο φορεμένο, ίσως λόγω της διαρροής του θερμαντικού της Fury που θάμπωνε το παρμπρίζ, εάν ο Ρας δεν άφηνε ένα παράθυρο ανοιχτό. Ή μήπως επειδή καταλάβαινε ότι με έναν τρόπο που του σούβλιζε τα σωθικά, που έθετε σε δοκιμασία την πίστη του και που ήταν ανδρόγυνος, έδειχνε αξιολάτρευτη με τον σκούφο; Οι δύο άλλες χήρες μάλλον το κατάλαβαν επίσης, διότι σε όλη τη διαδρομή μέσα στην πόλη, περνώντας από τη Μίντγουοϊ και διασχίζοντας την Πεντηκοστή Πέμπτη Οδό, ζάλιζαν ακατάπαυστα τον Ρας από το πίσω κάθισμα με εσκεμμένες δηκτικές ερωτήσεις για τη σύζυγό του και τα τέσσερα παιδιά τους.

Η Κοινότητα του Θεού ήταν μια μικρή, δίχως καμπαναριό εκκλησία από κίτρινα τούβλα, αρχικά χτισμένη από Γερμανούς, με ένα κοινοτικό κέντρο με πισωμένη σκεπή χτισμένο κολλητά στη μία της πλευρά. Το εκκλησίασμά της, ως επί το πλείστον γυναίκες, το καθοδηγούσε ένας μεσόκοπος πάστορας, ο Θίο Κρένσο, που δεχόταν την προσφορά των λευκών της προαστιακής φιλανθρωπίας χωρίς ευχαριστώ. Κάθε δεύτερη Τρίτη, ο Θίο απλώς έδινε στον Ρας και στην Κίτι μια λίστα με το τι έπρεπε να κάνουν· δεν

έρχονταν να ιερουργήσουν αλλά να εξυπηρετήσουν. Η Κίτι είχε διαδηλώσει με τον Ρας για τα πολιτικά δικαιώματα, αλλά ο Ρας είχε υποχρεωθεί να συστήσει στις άλλες γυναίκες ότι μόνο και μόνο επειδή πάσχιζαν να κατανοήσουν το ιδιόλεκτο των μαύρων, δεν όφειλαν να μιλάνε δυνατά και αργά για να γίνουν κατανοητές. Για τις γυναίκες που καταλάβαιναν και που είχαν μάθει να ξεπερνάνε τον φόβο τους να βαδίζουν στο τετράγωνο Σάουθ 6700 της Μόργκαν Στριτ, η συμμετοχή τους στην ομάδα ήταν μια ισχυρή εμπειρία. Για τις γυναίκες που δεν καταλάβαιναν –μερικές από τις οποίες είχαν ενταχθεί στην ομάδα για ανταγωνιστικούς λόγους, γιατί δεν ήθελαν να μείνουν απ' έξω– ο Ρας είχε υποχρεωθεί να επιβάλει την ίδια ταπείνωση που είχε υποστεί από τον Ρικ Άμπρουους και να τους ζητήσει να μην έρθουν ποτέ ξανά.

Επειδή έως τότε η Κίτι την κρατούσε κολημένη δίπλα της, η Φράνσις δεν είχε δοκιμαστεί ακόμα. Όταν έφτασαν στη Μόργκαν Στριτ, βγήκε από το αμάξι διστακτικά και περίμενε ώσπου να της ζητήσουν να βοηθήσει τον Ρας και τις άλλες χήρες να κουβαλήσουν εργαλειοθήκες και σάκους με μεταχειρισμένα χειμωνιάτικα ρούχα στο κοινοτικό κέντρο. Η διστακτικότητά της προκάλεσε έναν στρόβιλο αμφιβολιών στον Ρας –ότι είχε εκλάβει το στίλ για ουσία, έναν σκούφο για περιπετειώδες πνεύμα–, αλλά διαλύθηκαν οι αμφιβολίες από μια πνοή συμπόνιας όταν ο Θίο Κρένσο, αγνοώντας τη Φράνσις, είπε στις δύο άλλες χήρες να ταξινομήσουν και να καταγράψουν ένα φορτίο από μεταχειρισμένα βιβλία για το κατηχητικό σχολείο. Οι δύο άντρες θα εγκαθιστούσαν έναν καινούργιο καυστήρα στο υπόγειο.

«Και η Φράνσις», είπε ο Ρας.

Εκείνη στεκόταν δίπλα στην πόρτα στον δρόμο. Ο Θίο την έκοψε παγερά. «Είναι ένα σωρό βιβλία».

«Γιατί δε βοηθάς τον Θίο κι εμένα;» είπε ο Ρας.

Η προθυμία με την οποία κατένευσε επιβεβαίωσε το συμπόνητικό του ένστικτο, διαλύοντας την υποψία ότι αυτός άλλο δεν ήθελε από το να επιδείξει πόσο δυνατός ήταν, πόσο επιδέξιος με τα εργαλεία. Στο υπόγειο, ο Ρας έμεινε με το φανελάκι και άδραξε στιβαρά τον ρυπαρό, όλο ασβέστη παλιό καυστήρα και τον σήκωσε από τη βάση του. Στα σαράντα εφτά του δεν ήταν πια ένας

ψηλολέλεκας, ένα λιγνό δενδρύλλιο· είχε φαρδύνει στο στέρνο και στους ώμους σαν βελανιδιά. Αλλά δεν είχαν μείνει πολλά να κάνει η Φράνσις, εκτός απ' το να κοιτάζει, και όταν ο σωλήνας του καυστήρα ξεκόλλησε από τον τοίχο και χρειάστηκε να γίνει δουλειά μ' ένα καλέμι και μια φιλιέρα, ο Ρας αντιλήφθηκε πια ότι η Φράνσις είχε φύγει από το κτίριο.

Αυτό που συμπαθούσε κυρίως ο Ρας στον Θίο ήταν η επιφυλακτικότητά του, η οποία γλίτωνε τον Ρας από τη ματαιοδοξία να φαντάζεται ότι θα μπορούσαν οι δυο τους να είναι διαφυλετικοί φίλοι. Ο Θίο ήξερε τα ουσιώδη γεγονότα σχετικά με τον Ρας –ότι δεν τον πτοούσε η σκληρή δουλειά, ότι ποτέ δεν εξήσε μακριά απ' τη φτώχεια, ότι πίστευε στη θεϊκή φύση του Ιησού Χριστού, αλλά ούτε έκανε ούτε καλοδεχόταν περαιτέρω ανοιχτές ερωτήσεις. Για παράδειγμα, σχετικά με το βραδύνιο γειτονόπουλο, τον Ρόνι, που μπαινόβγαινε όλο τον καιρό στην εκκλησία και κοντοστεκόταν μερικές φορές για να λικνιστεί χορευτικά με κλειστά μάτια ή για να ζητιανέψει κάνα ψιλό από κάποια κυρία της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης, ο Θίο έλεγε μόνο: «Καλά θα κάνετε ν' αφήσετε ήσυχο αυτό το αγόρι». Όταν ο Ρας είχε αποπειραθεί να πιάσει όπως και να 'χει κουβέντα με τον Ρόνι, ρωτώντας τον πού έμενε, ποια ήταν η μητέρα του, ο Ρόνι είχε απαντήσει: «Μου δίνεις κάνα σέντσι;» και ο Θίο είχε πει στον Ρας πολύ έντονα: «Άσ' τον ήσυχο».

Ήταν μια παραίτηση που δεν είχε δεχτεί η Φράνσις. Όταν ανέβηκαν να γευματίσουν, βρήκαν εκείνη και τον Ρόνι στο πάτωμα του κοινοτικού κέντρου μ' ένα κουτί ξυλομπογιές. Ο Ρόνι φορώντας ένα χοντρό πουλόβερ από δεύτερο χέρι, που φανερά προερχόταν από το Νιου Πρόσπεκτ, λικνιζόταν στα γόνατά του, ενόσω η Φράνσις ζωγράφιζε έναν πορτοκαλή ήλιο σ' ένα φύλλο δημοσιογραφικό χαρτί. Ο Θίο σταμάτησε μεμιάς, έκανε κάτι να πει, κούνησε το κεφάλι του. Η Φράνσις πρόσφερε στον Ρόνι την ξυλομπογιά της, σήκωσε το βλέμμα και κοίταξε χαρούμενη τον Ρας. Είχε βρει τον δικό της τρόπο να εξυπηρετήσει και να προσφερθεί, κι ο Ρας ήταν επίσης ευτυχισμένος γι' αυτό.

Ο Θίο, που τον ακολούθησε στο ιερό, δεν ήταν. «Πρέπει να της μιλήσεις. Να της πεις ότι ο Ρόνι είναι ανεξέλεγκτος».

«Δε βλέπω πού βλάπτει».

«Δεν είναι αυτό το ζήτημα».

Ο Θίο πήγε σπίτι, στη γυναίκα του, για ένα ζεστό γεύμα, και ο Ρας, καθώς δεν ήθελε να αποθαρρύνει τη φιλανθρωπική πράξη της Φράνσις, έφαγε το πρόχειρο γεύμα του στην αίθουσα του κατηχητικού, όπου οι άλλες χήρες είχαν αναλάβει την πλήρη αναδιοργάνωση. Όταν είσαι σωματικά ασθενής παραδίδεσαι στη φροντίδα των ξένων, κι όταν είσαι οικονομικά ασθενής παραδίδεσαι στο περιβάλλον σου. Δίχως να ζητήσουν άδεια, οι χήρες είχαν ταξινομήσει όλα τα βιβλία των παιδιών και είχαν ετοιμάσει χρωματιστές, δελεαστικές ετικέτες γι' αυτά. Όταν είσαι ενδεής, είναι δύσκολο να αντιληφθείς τι πρέπει να γίνει, ώσπου να σου το δείξει κάποιος κάνοντάς το. Το να μη ζητήσει άδεια δεν ήταν φυσικό για τον Ρας, αλλά ήταν το αντίστοιχο του να μην περιμένει ευχαριστώ. Πήγε στην πίσω αυλή με τις βατομουριές και τις αμβροσίες που έφταναν ίσαμε τους ώμους του, δε ρώτησε τη γηραιά κυρία που ήταν ιδιοκτήτρια ποιους θάμνους και ποια σκουριασμένα παλιοπράγματα δεν άξιζαν να σωθούν, κι όταν πια τέλειωσε τη δουλειά, η γηραιά κυρία, όπως συνέβαινε συχνά, δεν τον ευχαρίστησε. Του είπε: «Δε δείχνει καλύτερα τώρα;»

Κουβέντιαζε με τις δύο χήρες όταν άκουσαν μια πόρτα να κοπανάει στο κάτω πάτωμα και μια γυναικεία φωνή να τσιριζίζει με θυμό. Πετάχτηκε όρθιος κι έτρεξε κάτω στο κοινοτικό κέντρο. Η Φράνσις, σφίγγοντας ένα φύλλο χαρτί, φαινόταν έντρομη απέναντι σε μια γυναίκα που δεν είχε ξαναδεί. Μια γυναίκα πετσό και κόκαλο, με άλουστα μαλλιά. Ακόμα και πριν μπει για τα καλά στο δωμάτιο, ο Ρας μύρισε το αλκοόλ που ανέδινε η γυναίκα.

«Είναι ο γιος μου, καταλαβαίνεις; Ο γιος μου».

Ο Ρόνι ήταν ακόμα στα γόνατα, λικνιζόταν.

«Ήρεμα, ήρεμα», είπε ο Ρας.

Η νέα γυναίκα στράφηκε. «Ο άντρας της είσαι;»

«Όχι, ο πάστορας είμαι».

«Το λοιπόν, πες της, όποια κι αν είναι, κοντά τα χέρια της από το αγόρι μου». Απευθύνθηκε πάλι στη Φράνσις: «Μακριά από το αγόρι μου, σκύλα! Και τι βαστάς εκεί;»

Ο Ρας μπήκε ανάμεσα στις γυναίκες. «Κυρία μου. Σε παρακαλώ».

«Τι βαστάς εκεί;»

«Μια ζωγραφιά είναι», είπε η Φράνσις. «Μια όμορφη ζωγραφιά. Ο Ρόνι την έκανε. Έτσι δεν είναι, Ρόνι;»

Η εν λόγω ζωγραφιά ήταν μια κόκκινη μουντζούρα στα κουτουρού. Η μητέρα του Ρόνι άπλωσε το χέρι και την άρπαξε από τη Φράνσις. «Δεν είναι ιδιοκτησία σου».

«Όχι, βέβαια», είπε η Φράνσις. «Για σένα την έκανε, θαρρώ». «Ακόμα μου μιλάει; Ακούω καλά;»

«Μου φαίνεται ότι καλά θα κάνουμε να ηρεμήσουμε εδώ πέρα», είπε ο Ρας.

«Να πάρει αυτή τον ασπρουλιάρικο κώλο της μακριά και να μην ανακατεύεται με τ' αγόρι μου».

«Συγγνώμη», είπε η Φράνσις. «Είναι τόσο γλυκός, εγώ απλώς —»

«Γιατί μου μιλάει;» Η μητέρα έσκισε τη ζωγραφιά στα τέσσερα και σήκωσε απότομα τον Ρόνι όρθιο. «Σου είπα να μένεις μακριά από δαύτους. Δε σ' το είπα;»

«Ξέρω κι εγώ», είπε ο Ρόνι.

Του έριξε έναν φούσκο. «Δεν ξέρεις;»

«Κυρία μου», είπε ο Ρας. «Αν ξαναχτυπήσεις το παιδί, θα έχω με πρόβλημα».

«Ναι, ναι, ναι». Κινούσε προς την πόρτα. «Έλα, Ρόνι. Ξεμπερδέψαμε από δω».

Αφού έφυγαν, και η Φράνσις είχε ξεσπάσει σε αναφιλητά κι αυτός την είχε αγκαλιάσει, νιώθοντας τον φόβο της ν' απλώνεται με τρέμουλα, αλλά και διαπιστώνοντας πόσο το λεπτό κορμί της ταίριαζε στο αγκάλιασμά του και το λεπτεπίλεπτο κεφάλι της στο χέρι του, ήταν έτοιμος να δακρύσει κι αυτός. Θα έπρεπε να είχαν ζητήσει άδεια. Θα έπρεπε να μην τη χάσει από το προστατευτικό του βλέμμα. Θα έπρεπε να επιμείνει να βοηθήσει η Φράνσις τις μεγαλύτερες κυρίες στην ταξινόμηση των βιβλίων.

«Δεν ξέρω αν είμαι καμωμένη για τέτοια πράγματα», είπε η Φράνσις.

«Ήταν απλώς κακοτυχία. Δεν την έχω ξαναδεί αυτή τη γυναίκα».

«Πάντως, τους φοβάμαι. Κι αυτή το κατάλαβε. Εσύ δεν τους φοβάσαι και σε σέβεται».

«Θα γίνει πιο εύκολο αν συνεχίσεις να έρχεσαι».

Κούνησε το κεφάλι της, δεν τον πίστευε.

Όταν ο Θίο Κρένσο επέστρεψε από το γεύμα του, ο Ρας ντρεπόταν να αναφέρει το περιστατικό. Δεν είχε κανένα σχέδιο γι' αυτόν και τη Φράνσις, καμία συγκεκριμένη φαντασίωση, τίποτα περισσότερο από μια ευχή να είναι σιμά της, και τώρα, μες στη μεταοδοξία και στο λάθος του, είχε τινάξει στον αέρα την ευκαιρία να τη βλέπει δύο φορές τον μήνα. Ήταν αρκετά κακός που ποθούσε μια γυναίκα που δεν ήταν η σύζυγός του, αλλά ήταν επίσης κακός στο να είναι κακός. Πόσο φριχτά αξιοθρήνητη ήταν η τακτική να τη φέρει κάτω στο υπόγειο. Το να φαντάζεται ότι εκείνη βλέποντάς τον να μοχθεί θα μπορούσε να τον θελήσει, όπως τον έκανε εκείνον να τη θέλει βλέποντάς τη να κάνει οτιδήποτε, σήμαινε ότι ήταν από τους άντρες που μια τέτοια γυναίκα δε θα ήθελε. Το να τον βλέπει την είχε κάνει να πληίξει, κι αυτός άξιζε να φορτωθεί το φταίξιμο για ό,τι είχε ακολουθήσει.

Μες στη Fugy του, στην αργή διαδρομή ίσαμε το Νιου Πρόσπεκτ, αυτή έμεινε αμίλητη, ώσπου η μεγαλύτερη από τις χήρες τη ρώτησε πώς φαίνονταν στον γιο της, τον Λάρι, τα Σταυροδρόμια. Ο Ρας δεν ήξερε έως τότε ότι ο γιος της Φράνσις είχε ενταχθεί την ομάδα νέων της εκκλησίας.

«Ο Ρικ Άμπροους πρέπει να είναι κάτι σαν ιδιοφυΐα», είπε η Φράνσις. «Δεν πιστεύω ότι είχε τριάντα παιδιά η ομάδα όταν ήμουν μικρή».

«Ήσουν στην ομάδα;» είπε η μεγαλύτερη χήρα.

«Μπα, όχι. Δεν είχε αρκετά νόστιμα αγόρια. Καμία δεν είχε, εδώ που τα λέμε».

Από το στόμα της Φράνσις, η λέξη *ιδιοφυΐα* έπεσε σαν βιτριόλι στο μυαλό του Ρας. Θα έπρεπε να το αντιμετωπίσει στωικά, αλλά στις κακές του μέρες ήταν ανήμπορος να μην κάνει πράγματα για τα οποία θα μετάνιωνε αργότερα. Ήταν σχεδόν σαν να τα έκανε ακριβώς επειδή αργότερα θα μετάνιωνε γι' αυτά. Σφαιδάζοντας από αναδρομική καταισχύνη, εξευτελίζοντας τον εαυτό του μες στη μοναξιά, έτσι έβρισκε πάλι τον δρόμο του προς το έλεος του Θεού.

«Ξέρεις», είπε, «γιατί η ομάδα ονομάζεται Σταυροδρόμια;

Διότι ο Ρικ Άμπρουους σκέφτηκε ότι τα παιδιά θα συνέδεαν το όνομα με ένα ροκ τραγούδι».

Ήταν μια σκαμπρόζικη μισοαλήθεια. Ο ίδιος ο Ρας είχε προτείνει το όνομα αυτό.

«Κι έτσι τον ρώτησα –όφειλα να τον ρωτήσω– αν ήξερε το αρχικό τραγούδι του Ρόμπερτ Τζόνσον. Και με κοιτάζει με βλέμμα απλανές. Διότι γι’ αυτόν, ξέρεις, η ιστορία της μουσικής άρχισε με τους Beatles. Πίστεψέ με, έχω ακούσει την ερμηνεία του τραγουδιού “Σταυροδρομία” με τους Cream. Ξέρω ακριβώς περί τί-νος πρόκειται. Ναι, πρόκειται για μια συμμορία παλιόπαιδων από την Αγγλία που κατακλέβουν έναν γνήσιο μάστορα των μαύρων αμερικάνικων μπλουζ και συμπεριφέρονται λες και είναι δικιά τους μουσική».

Η Φράνσις, με τον κυνηγετικό σκούφο της, είχε καρφώσει τα μάτια της στο καμιόνι μπροστά τους. Οι δύο μεγαλύτερές της χήρες κρατούσαν την ανάσα τους ενόσω ο αναπληρωτής ιερέας έκανε με τα κρεμμυδάκια τον διευθυντή του προγράμματος νέων.

«Συμβαίνει να έχω την αυθεντική ηχογράφιση του “Cross Road Blues”, του “Μπλουζ στο Σταυροδρομί”», καυχήθηκε αποκρουστικά. «Εκείνο τον καιρό ζούσα στο Γκρίνουιτς Βίλατζ –ξέρεις, ζούσα τότε στη Νέα Υόρκη– κι έβρισκα παλιές πλάκες των 78 στροφών σε παλιατζίδικα. Στη Μεγάλη Ύφεση, οι εταιρείες δίσκων έκαναν θαυμάσιες αυθεντικές ηχογραφήσεις εκτός στούντιο – Λιντ Μπέλι, Τσάρλι Πάτον, Τόμι Τζόνσον. Εργαζόμουν σε ένα μετασχολικό πρόγραμμα στο Χάρλεμ και γύριζα σπίτι κάθε βράδυ και έπαιζα αυτές τις πλάκες, κι ήταν σαν να μεταφερόμουν κατευθείαν στον Νότο τη δεκαετία του Είκοσι. Υπήρχε τόση οδύνη σ’ εκείνες τις παλιές φωνές. Με βοήθησε αυτό να κατανοήσω την οδύνη που αντιμετώπιζα στο Χάρλεμ. Γιατί μ’ αυτό καταπιάνονται στ’ αλήθεια τα μπλουζ. Αυτό απουσίαζε όταν οι μπάντες των λευκών άρχισαν να μιμούνται το στιλ. Δεν ακούω ίχνος οδύνης στην καινούργια μουσική».

Απλώθηκε μια αμήχανη σιωπή. Το τελευταίο φως της μέρας του Νοέμβρη έσβηνε με χρώματα θαρρείς από ξυλομπογιές κάτω από τα σύννεφα στον προαστιακό ορίζοντα. Ο Ρας είχε τώρα κάμποσα για να ντρέπεται αργότερα, πιο πολλά κι από κάμπο-

σα για να 'ναι σίγουρος ότι θα υποφέρει. Ήξερε ότι υπάρχει ο Θεός από το αίσθημα δικαίου στο βάθος των χειρότερων ημερών του, το αίσθημα της επιστροφής στις ταπεινώσεις του... Ήδη καθώς οδηγούσε μες στο φως που έσβηνε, είχε μια πρόγευση της επαναφοράς τους.

Στον χώρο στάθμευσης της Πρώτης Μεταρρυθμισμένης, η Φράνσις παρέμεινε μες στο αμάξι αφότου έφυγαν οι άλλες. «Γιατί με μίσησε;» ρώτησε.

«Η μητέρα του Ρόνι;»

«Κανείς δε μου έχει μιλήσει έτσι».

«Λυπάμαι πολύ γι' αυτό που σου συνέβη», είπε ο Ρας. «Αλλά αυτό εννοούσα όταν μιλούσα για οδύνη. Φαντάσου να 'σαι τόσο φτωχός ώστε το μόνο που έχεις είναι τα παιδιά σου, οι μοναδικοί άνθρωποι που νοιάζονται για σένα και σε χρειάζονται. Κι αν έβλεπες μια γυναίκα να τους φέρεται πιο καλά απ' όσο μπορείς εσύ να τους φερθείς; Φαντάζεσαι πώς θα ένιωθες;»

«Θα με έκανε να προσπαθήσω να τους φερθώ καλύτερα».

«Ναι, αλλά επειδή δεν είσαι φτωχή. Όταν είσαι φτωχός, σου συμβαίνουν διάφορα. Νιώθεις σαν να μην μπορείς να ελέγξεις τίποτα. Είσαι απολύτως στο έλεος του Θεού. Γι' αυτό ο Ιησούς μας λέει ότι οι φτωχοί είναι ευλογημένοι – γιατί το να μην έχεις τίποτα σε φέρνει πιο κοντά στον Θεό».

«Εμένα αυτή η γυναίκα δε μου φάνηκε να είναι κοντά στον Θεό».

«Η αλήθεια είναι, Φράνσις, ότι δεν έχουμε τρόπο να το ξέρουμε. Ήταν φανερά θυμωμένη και μπερδεμένη –»

«Και μεθυσμένη».

«Μεθυσμένη μέρα μεσημέρι. Αλλά αν μαθαίνουμε κάτι απ' αυτές τις Τρίτες, αυτό πρέπει να είναι ότι εσύ κι εγώ δεν είμαστε σε θέση να κρίνουμε τους φτωχούς. Μπορούμε μονάχα να προσπαθούμε να τους υπηρετούμε».

«Θες να πεις ότι ήταν δικό μου το λάθος».

«Όχι, καθόλου. Άκουγες κάτι γενναιόδωρο μες στην καρδιά σου. Δεν είναι ποτέ λάθος αυτό».

Κι εκείνος άκουγε κάτι γενναιόδωρο μες στην καρδιά του: θα μπορούσε να είναι καλός πάστορας γι' αυτήν.

«Ξέρω ότι είναι δύσκολο να κατανοήσουμε όταν είμαστε αναστατωμένοι», είπε ευγενικά, «αλλά αυτό που έζησες σήμερα το ζούνε οι άνθρωποι στη γειτονιά κάθε μέρα. Λοιδορίες, φυλετική προκατάληψη. Και ξέρω ότι δε σου είναι άγνωστη η οδύνη – δεν μπορώ καν να φανταστώ τι έχεις τραβήξει. Αν καταλήξεις ότι έχεις πονέσει πολύ και προτιμάς να μη δουλέψεις μαζί μας τώρα, δε θα πέσεις στα μάτια μου. Αλλά έχεις μια ευκαιρία, αν μπορείς να την αδράξεις, να μετατρέψεις την οδύνη σου σε συμπόνια. Όταν ο Ιησούς λέει να στρέφουμε και την άλλη παρειά, τι μας λέει στ’ αλήθεια; Ότι ο άνθρωπος που μας κακομεταχειρίστηκε είναι ανεπανόρθωτα κακός και απλώς οφείλουμε να ανεχτούμε κάτι τέτοιο; Ή μας υπενθυμίζει ότι είναι ένας άνθρωπος σαν κι εμάς, ένας άνθρωπος που αισθάνεται την ίδια οδύνη που αισθανόμαστε κι εμείς; Ξέρω ότι μπορεί να είναι δύσκολο να το καταλάβουμε, αλλά η προοπτική είναι πάντα διαθέσιμη, και πιστεύω ότι προς τα εκεί οφείλουμε να στρεφόμαστε όλοι».

Η Φράνσις σκέφτηκε τα λόγια του για μια στιγμή. «Έχεις δίκιο», είπε. «Πέρασα πολλά ζόρια για να βλέπω έτσι τα πράγματα».

Και εκεί φάνηκε ότι ήταν το τέλος της συζήτησης. Όταν της τηλεφώνησε την επαύριο, όπως θα είχε κάνει κάθε καλός πάστορας, του είπε ότι η θυγατέρα της είχε πυρετό και δεν μπορούσε να του μιλήσει. Ο Ρας δεν την είδε στη λειτουργία τις επόμενες δύο Κυριακές και η Φράνσις δεν εμφανίστηκε για τη διαδρομή στο Σάουθ Σάιντ. Σκέφτηκε να της τηλεφωνήσει πάλι, έστω και μόνο για να φορτωθεί ξανά με ντροπή, αλλά η καθαρότητα του πόνου που ένιωσε στη σκέψη ότι ίσως τη χάσει έγινε ένα με τα σκοτεινά απογεύματα και τα παρατεταμένα βράδια της εποχής. Θα την έχανε αργά ή γρήγορα –το αργότερο όταν ο ένας από τους δύο θα πέθαινε, πολύ πιθανόν πολύ πιο νωρίς απ’ αυτό– και η ανάγκη του να επανασυνδεθεί με τον Θεό ήταν τόσο πιεστική, ώστε ο Ρας αφέθηκε στην οδύνη σχεδόν με απληστία.

Αλλά μετά, πριν από τρεις μέρες, του τηλεφώνησε. Είχε αρπάξει φοβερή πούντα, του είπε, αλλά δεν είχε σταματήσει στιγμή να σκέφτεται όσα της είπε στο αμάξι του. Δεν πίστευε ότι είχε το σθένος να είναι σαν εκείνον, αλλά αισθανόταν σαν να είχε περάσει μια κρίσιμη καμπή, και η Κίτι Ρέινολντς της είχε πει ότι

θα γινόταν μια διανομή για τα Χριστούγεννα στο Σάουθ Σάιντ. Γινόταν να έρθει μαζί τους;

Ακόμα και απλώς ως πάστοράς της, ως οδηγός της, ο Ρας θα ήταν ευτυχής, αλλά ευτύχησε ανείπωτα όταν η Φράνσις τον ρώτησε αν θα της δάνειζε μερικές από τις πλάκες του των 78 στροφών.

«Το πικάπ μας παίζει 78άρια», είπε. «Σκέφτομαι ότι αν είναι να συμμετέχω σ' αυτό, καλό θα είναι να καταλάβω καλύτερα την κουλτούρα τους».

Μόρφασε σαν άκουσε τη φράση *την κουλτούρα τους*, αλλά ακόμα κι αυτός δεν ήταν τόσο κακός στο να είναι κακός για να μην ξέρει τι σήμαινε το να μοιράζεσαι τη μουσική. Ανέβηκε στο δίκως θέρμανση τρίτο πάτωμα του ογκώδους σπιτιού που του παρείχε η εκκλησία και πέρασε κάμποση ώρα πεσμένος στα γόνατα, ξεσκαρτάροντας και διαλέγοντας 78άρια, πασχίζοντας να μαντέψει ποιες δέκα από αυτές ήταν πιθανότερο να εμπνεύσουν συναισθήματα σαν εκείνο που ο ίδιος ένιωθε ήδη γι' αυτήν. Η σύνδεσή του με τον Θεό είχε εξαφανιστεί, αλλά διόλου δεν ανησυχούσε γι' αυτό τώρα. Ανησυχούσε για την Κίτι Ρέινολντς. Ήταν επιτακτικό να έχει τη Φράνσις όλη για κείνον, αλλά η Κίτι ήταν οξυδερκής κι αυτός κακός στα ψέματα. Όποιο τέχνασμα κι αν δοκίμασε, όπως το να της πει να τον συναντήσει στις τρεις και μετά να φύγει με τη Φράνσις στις δύο και μισή, προκαλούσε τις υποψίες της Κίτι. Κατάλαβε ότι δεν είχε άλλη επιλογή εκτός από το να τα βρει κατά κάποιον τρόπο μαζί της και να πει ότι η Φράνσις είχε υποστεί ένα μικρό ψυχικό τραύμα στην πόλη και ότι έπρεπε να είναι μόνος μαζί της, όταν εκείνη θαρραλέα θα ξαναβρισκόταν στο επίμαχο μέρος.

Είχε πει η Κίτι όταν του τηλεφώνησε: «Μου φαίνεται ότι δεν τα κατάφερες με τη Φράνσις ως προς τη δουλειά».

«Έχεις δίκιο. Πράγματι. Και τώρα πρέπει να κερδίσω πάλι την εμπιστοσύνη της. Είναι ενθαρρυντικό ότι θέλει να ξαναγυρίσει, αλλά παραμένει πολύ ευαίσθητη».

«Και είναι χαριτωμένη, κι έχουμε Χριστούγεννα. Αν ήταν άλλος κι όχι εσύ, Ρας, θα ανησυχούσα για τα κριτήρια».

Ο Ρας αναρωτήθηκε για τον υπαινιγμό της Κίτι – εάν δηλαδή τον θεωρούσε αποκλειστικά καλό και άξιο εμπιστοσύνης ή απο-

κλειστικά άφυλο και όχι άντρα και διόλου απειλητικό. Όπως και να 'χει, η συνέπεια ήταν να νιώσει ότι το επικείμενο ραντεβού του με τη Φράνσις ήταν μάλλον συναρπαστικά παράνομο. Καθώς το ανέμενε, είχε μεταφέρει από το σπίτι στην εκκλησία την τελική επιλογή των δίσκων με τα μπλουζ και ένα ρυπαρό παλιό πανωφόρι, μια προβιά από την Αριζόνα που ήλπιζε ότι θα του πρόσφερε κάποια αίγλη. Στην Αριζόνα είχε μια κάποια αίγλη και, δικαίως ή όχι, πίστευε ότι αυτό που την είχε αμβλύνει ήταν ο γάμος του. Όταν η Μάριον, μετά την ταπείνωσή του, είχε βαλθεί να μισήσει τον Ρικ Άμπροουζ, αποκαλώντας τον *αυτός ο τσαρλατάνος*, ο Ρας την έκοψε πολύ απότομα –την κατσάδιασε– και αποφάνθηκε ότι ο Ρικ ήταν πολλά πράγματα αλλά όχι τσαρλατάνος, ότι το ξεκάθαρο γεγονός ήταν πως αυτός, ο Ρας, είχε χάσει την αίγλη του και δεν μπορούσε πλέον να σχετιστεί με τους νέους ανθρωπούς. Αυτομαστιγώθηκε και αγανάκτησε με τη Μάριον που παρενέβη σ' αυτή την ηδονή. Η επακόλουθη καθημερινή αισχύνη του, είτε περνούσε από το γραφείο του Άμπροουζ είτε έκανε μian ανανδρη παράκαμψη για να το αποφύγει, τον συνέδεε με τα πάθη του Χριστού. Ήταν ένα μαρτύριο που έτρεφε την πίστη του, ενώ το υπερβολικά απαλό άγγιγμα της Μάριον στο χέρι του, όταν προσπαθούσε να τον παρηγορήσει, ήταν ένα μαρτύριο δίχως πνευματική ανάταση.

Από το γραφείο του, καθώς η ώρα πλησίαζε επιτέλους δύο και μισή, η σελίδα στη γραφομηχανή του ακόμα κενή, άκουσε τους εφήβους των Σταυροδρομιών να καταφτάνουν μετά το σχολείο, να βουίζουν σαν μέλισσες γύρω από το βάζο με το μέλι του Άμπροουζ, άκουσε τα ποδοκροτήματά τους καθώς έσπευδαν, τις φωναχτές βωμολοχίες που ο κύριος Γαμωκατουροσκατάς ενθάρρυνε χρησιμοποιώντας τες ακατάπαυστα ο ίδιος. Περισσότερα από εκατόν είκοσι παιδιά ανήκαν τώρα στα Σταυροδρόμια, ανάμεσά τους και τα δύο του ίδιου του Ρας· και ήταν ένα μέτρο για το πόσο επικεντρωνόταν στη Φράνσις, πόσο τρελά αδημονούσε για τη συνάντησή τους, το ότι μόνο τώρα, καθώς σηκώθηκε από το γραφείο του και φόρεσε την προβιά του, σκέφτηκε ότι αυτός και αυτή δεν αποκλείεται να έπεφταν πάνω στον γιο του, τον Πέρι.

Οι κακοί εγκληματίες παραβλέπουν προφανή πράγματα. Οι

σχέσεις με τη θυγατέρα του, την Μπέκι, είχαν οξυνθεί από τότε που εκείνη εντάχθηκε στα Σταυροδρόμια χωρίς σπουδαίο λόγο, τον Οκτώβριο, αλλά τουλάχιστον είχε καταλάβει πόσο βαθιά τον είχε πληγώσει με την ένταξή της, κι αυτός σπανίως την έβλεπε στην εκκλησία μετά το σχολείο. Ο Πέρι, απ' την άλλη, δεν ήξερε τίποτε από τακτ. Ο Πέρι, του οποίου ο δείκτης νοημοσύνης είχε υπολογιστεί στο 160, αντιλαμβανόταν πάρα πολλά και χλεύαζε πολύ όσα αντιλαμβανόταν. Ο Πέρι ήταν απολύτως ικανός να πιάσει κουβέντα με τη Φράνσις, ο τρόπος του να είναι φαινομενικά ντόμπρος και σεβαστικός αλλά και κατά κάποιον τρόπο τίποτε από τα δύο, και θα πρόσεχε οπωσδήποτε την προβιά.

Ο Ρας θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την παράκαμψη για να πάει στον χώρο στάθμευσης, αλλά ο άντρας που κατέφευγε σ' αυτό το μέτρο δεν ήταν ο άντρας που είχε σκοπό να είναι σήμερα. Ίσως τους ώμους του, ξέχασε εσκεμμένα να πάρει τις μπλουζ ηχογραφήσεις, ούτως ώστε αυτός και η Φράνσις να έχουν έναν λόγο να επιστρέψουν στο γραφείο του αφότου θα σκοτεινίαζε, και βγήκε βαδίζοντας μες στο πυκνό ντουμάνι απ' τα τσιγάρα καμιά δεκαριά πιτσιρικάδων που είχαν συγκεντρωθεί στον διάδρομο. Δε διέκρινε τον Πέρι. Μια στρουμπουλή κοπέλα, με ζυγωματικά σαν μήλα, ήταν απλωμένη στα γόνατα τριών αγοριών στο σακουλιασμένο ντιβάνι που κάποιος, παρά τις ήπιες αντιρρήσεις του στον Ντουάιτ Χέφλε (ο διάδρομος ήταν έξοδος κινδύνου σε περίπτωση πυρκαγιάς), είχε σύρει εκεί για τους πιτσιρικάδες που περίμεναν τη σειρά τους να βρεθούν με τον Άμπροουζ, να αντιμετωπίσουν τη σκληρή αλλά γεμάτη αγάπη ντομπροσύνη του μες στον ιδιωτικό χώρο του γραφείου του.

Ο Ρας προχώρησε με τα μάτια καρφωμένα στο δάπεδο, βαδίζοντας ανάμεσα σε μπλουτζινοφορεμένες κνήμες και πόδια με σνίκερ. Αλλά όσο σίμωνε στο γραφείο του αντιπάλου του, διέκρινε, περιφερειακά, ότι η πόρτα του ήταν μισάνοιχτη και μετά άκουσε τη φωνή της.

Κοντοστάθηκε χωρίς να το θέλει.

«Είναι σπουδαίο», άκουσε τη Φράνσις να λέει με έξαψη. «Πριν από έναν χρόνο, αναγκάζομαι σχεδόν να του βάλω το πιστόλι στον κρόταφο για να πάει στην εκκλησία».

Από τον Άμπροουζ, μέσα από την πόρτα, μονάχα κουρελιασμένα τζιν μπατζάκια και φθαρμένες μπότες φαίνονταν. Αλλά η καρδέκλα στην οποία καθόταν η Φράνσις αντίκριζε τον διάδρομο. Είδε τον Ρας, του ένευσε και είπε: «Τα λέμε σε λίγο έξω;»

Ένας Θεός ξέρει τι έκφραση είχε το πρόσωπό του. Συνέχισε τον δρόμο μου, προσπέρασε τυφλά την κεντρική είσοδο και βρέθηκε έξω από την αίθουσα τελετών. Ένιωθε σαν να χύνονταν μαύρα νερά μέσα από μεγάλες τρύπες στο σκαρί του. Η ανοησία να μην έχει φανταστεί ούτε στιγμή ότι εκείνη θα μπορούσε να πάει στον Άμπροουζ. Η μυστικιστική βεβαιότητα ότι θα την έπαιρνε μακριά του ο Άμπροουζ. Η ενοχή για το ότι είχε σκληρύνει την καρδιά του απέναντι στη σύζυγο που είχε ορκιστεί για πάντα να λατρεύει. Η ματαιοδοξία να πιστεύει ότι η προβιά θα τον έκανε να μοιάζει με οτιδήποτε άλλο εκτός από ηλίθιος, παρωχημένος, απωθητικός παλιάτσος. Ήθελε να πετάξει από πάνω του τούτο το πανωφόρι και να πάρει το κανονικό του, το μάλλινο, αλλά παραήταν δειλός για να διασχίσει πάλι τον διάδρομο και φοβόταν ότι αν έκανε την παράκαμψη και έβλεπε τον σκονισμένο ευνουχισμένο ταύρο της φάτνης, στην κατάσταση που ήταν, ίσως έβαζε τα κλάματα.

Ω, Θεέ μου, προσευχήθηκε μέσα από τη σιχαμάρα του πανωφοριού του. *Βοήθησέ με, Σε παρακαλώ.*

Εάν εισάκουε ο Θεός την προσευχή του, θα του υπενθύμιζε ότι ο τρόπος να υπομείνει τη δυστυχία ήταν να ταπεινωθεί, να σκεφτεί τους φτωχούς και να τους υπηρετήσει. Ο Ρας πήγε στο γραφείο του γραμματέα της εκκλησίας και μετέφερε χαρτόκουτα με παιχνίδια και κονσέρβες στον χώρο στάθμευσης. Κάθε λεπτό που κυλούσε ενέτεινε το πόσο κακή μέρα ήταν από το πρωί. Γιατί ήταν η Φράνσις με τον Άμπροουζ; Τι θα μπορούσαν να συζητάνε και κρατούσε τόσο πολύ; Τα παιχνίδια δε φαίνονταν πολυκαιρισμένα και με ζημιές και θα περνούσαν για καινούργια, αλλά ο Ρας θα κατάφερε ν' αντέξει μερικά λεπτά ακόμα ψαχουλεύοντας στα χαρτόκουτα με τα τρόφιμα, ξεδιαλέγοντας τις τεμπέλικες ή απερίσκεπτες δωρεές (κρεμμύδια για κοκτέιλ, κινέζικα νεροκάστανα) και να παρηγορηθεί με το βάρος που είχαν οι μεγάλες κονσέρβες με χοιρινό και φασόλια, με ζυμαρικά Chef

Boyardee, με αγλάδια σε σιρόπι: παρηγορητική η σκέψη για το πόσο ευπρόσδεκτο θα ήταν καθένα από αυτά τα αγαθά σ' έναν άνθρωπο που πεινούσε πραγματικά και όχι απλώς, σαν αυτόν, λιμοκτονούσε πνευματικά.

Ήταν 2:52 όταν η Φράνσις ήρθε κοντά του, σαν αγόρι, χοροπηδώντας. Φορούσε τον κυνηγετικό σκούφο και ένα ταιριαστό μάλλινο τζάκετ. «Πού είναι η Κίτι;» είπε κεφάτα.

«Η Κίτι φοβόταν ότι δε θα χωρούσε μ' όλα αυτά τα χαρτόκουτα».

«Δε θα έρθει;»

Ανήμπορος να κοιτάξει στα μάτια τη Φράνσις, δεν καταλάβαινε αν ήταν απογοητευμένη ή, ακόμα χειρότερα, καχύποπτη. Κούνησε το κεφάλι του.

«Τι ανοησία», είπε. «Θα μπορούσα να καθίσω στα γόνατά της».

«Δε θα σε πείραζε;»

«Τι να με πειράξει; Προνόμιο είναι! Αισθάνομαι πολύ ξεχωριστά σήμερα. Έχω γυρίσει σελίδα».

Έκανε μια αεράτη μικρή χορευτική κίνηση που εξέφραζε ότι κάνει μια στροφή. Ο Ρας αναρωτήθηκε κατά πόσον αυτό που ένιωθε η Φράνσις προηγήθηκε της επίσκεψής της στον Άμπροουζ ή οφειλόταν στην ίδια.

«Ωραία λοιπόν», είπε κλείνοντας δυνατά την πίσω πόρτα της Fury. «Πρέπει να πηγαίνουμε».

Ήταν η πιο αμυδρή νύξη του ότι άργησε τόσο η Φράνσις, η μοναδική που είχε κατά νου να κάνει, και εκείνη δεν την έπιασε. «Χρειάζεται κάτι να φέρω;»

«Όχι, τον εαυτό σου μόνο».

«Το μοναδικό πράγμα που δεν αφήνω στο σπίτι όταν φεύγω! Μια στιγμή μόνο να βεβαιωθώ ότι κλείδωσα το αμάξι μου».

Την είδε να κινείται προς το αμάξι της, πιο καινούργιο από το δικό του. Έμοιαζε να έχει περισσότερα κέφια απ' αυτόν, όχι μόνο εκείνη την ώρα αλλά πιθανόν σε ολόκληρη τη ζωή του. Σίγουρα περισσότερα από της Μάριον.

«Χα!» έκανε θριαμβευτικά η Φράνσις από απέναντι. «Κλειδωμένοι!»

Της έκανε οκεί με τους αντίχειρές του. Ποτέ και σε κανέναν

δεν το έκανε αυτό. Ήταν τόσο παράξενο, ώστε δεν ήταν σίγουρος αν το έκανε σωστά. Κοίταξε ολόγυρα για να δει αν κάποιος άλλος, ιδιαίτερα ο Πέρι, είχε δει τη χειρονομία. Κανένας δε βρισκόταν εκεί εκτός από δύο εφήβους που έρχονταν προς την εκκλησία με θήκες για κιθάρα και δεν κοίταζαν προς τη μεριά του, ίσως εσκεμμένα. Ο ένας ήταν ένα αγόρι που το ήξερε από μαθητούδι στη δεύτερη χρονιά του κατηχητικού.

Πώς θα ήταν άραγε να ξεις μ' έναν άνθρωπο ικανό για χαρά;

Καθώς έμπαινε στη Fury, μια μοναχική, μαλακή νιφάδα χιονιού, η πρώτη από το πλήθος που υποσχόταν ο ουρανός από το πρωί, προσγειώθηκε στον πήχη του και διαλύθηκε. Η Φράνσις, μπαίνοντας από την άλλη μεριά, είπε: «Καταπληκτικό πανωφόρι. Πού το πέτυχες;»

23 Δεκεμβρίου 1971: Στο Σικάγο προβλέπεται έντονη κακοκαιρία. Ο Ρας Χίλντεμπραντ, αναπληρωτής πάστορας σε μια φιλελεύθερη εκκλησία των προαστίων, είναι σχεδόν έτοιμος να διαλύσει τον γάμο του στον οποίο πλέον δε βρίσκει χαρά – εκτός αν τον προλάβει η σύζυγός του Μάριον, η οποία επίσης έχει τη δική της μυστική ζωή. Ο μεγαλύτερος γιος τους, ο Κλεμ, επιστρέφει από το κολέγιο, πυρπολημένος από ηθική απολυτότητα και έχοντας προβεί σε μια ενέργεια που θα τσακίσει τον πατέρα του. Η αδελφή του Κλεμ, η Μπέκι, το πλέον δημοφιλές κορίτσι στην τάξη της, γυρίζει την πλάτη της σε ό,τι ήξερε και εντάσσεται στην αντικουλτούρα της εποχής, ενώ ο ιδιοφυής μικρότερος αδελφός, Πέρι, που πουλάει ναρκωτικά σε μαθητές γυμνασίου, αποφασίζει να γίνει καλύτερος άνθρωπος. Καθénas από τους Χίλντεμπραντ αναζητά μια μορφή ελευθερίας που καθénas από τους υπόλοιπους μπορεί να του στερήσει.

Τα μυθιστορήματα του Τζόνathan Φράνζεν διακρίνονται για τους αξέχαστους χαρακτήρες τους και για τις οξυδερκείς παρατηρήσεις τους πάνω στη σύγχρονη αμερικανική πραγματικότητα. Στα *Σταυροδρόμια* ο Φράνζεν διερευνά την ιστορία μιας γενιάς. Με το χαρακτηριστικό του χιούμορ και τη σύνθετη σκέψη του, αλλά με ακόμα μεγαλύτερη ζεστασιά, δημιουργεί έναν κόσμο που τον νιώθουμε τόσο οικείο. Με συγγραφική μαεστρία, οι οπτικές των πρωταγωνιστών εναλλάσσονται, ενώ το συγκρατημένο σασπένς κλιμακώνεται στην ιστορία μιας οικογένειας από τις Μεσοδυτικές Πολιτείες των ΗΠΑ σε μια καθοριστική στιγμή ηθικής κρίσης. Το χάρισμα του Τζόνathan Φράνζεν να συνδέει τη μικρογραφία με την ευρύτερη εικόνα της πραγματικότητας είναι πιο εμφανές από ποτέ.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 25086

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ